

УДК 339.166.5

КОСЕНКО А.В., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ», Харків

КОСЕНКО О.П., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ», Харків

БІКБУЛАТОВА К.С., НТУ «ХПІ», Харків

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ДОСТОВІРНОЇ ЦІНИ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Суть дослідження трансформації системи оцінок результатів інноваційної діяльності по створенню і споживанню інноваційних технологій полягає в тому, що в цей час система вартісних показників інноваційних технологій ще недостатньо упорядкована. Відсутні єдині рекомендації по економічній оцінці, кількісному та якісному підборі показників, що призводить до формування різних методик, методичних підходів, методів і т.п., в яких не так рідко мають відповідні протиріччя. Все це багато в чому залежить від виду ОІВ та його специфічних особливостей.

Вартісна оцінка ОІВ – це величина, що відображає ті витрати, які були понесені в результаті науково-дослідних розробок на створення об'єкту інтелектуальної власності і доходи, які використовує об'єкт може принести. Узагальнюючі наукові напрацювання з цього приводу [1, 2], можна виділити ряд специфічних особливостей об'єктів інтелектуальної власності, стосовно деяких ОІВ. Проведений аналіз показав, що є ряд специфічних особливостей ОІВ, які схожі між собою в усіх ОІВ, що аналізувалися. Це свідчить про те, що всі вони належать до однієї групи активів, а саме до об'єктів

інтелектуальної власності. Разом з тим, інша група специфічних особливостей ОІВ мають цільове призначення: вони характерні тільки для одного або для декількох видів ОІВ.

Виходячи з вище викладеного, можна стверджувати, що наявні особливості того чи іншого ОІВ можуть суттєво впливати на його вартість, що необхідно враховувати з допомогою додаткових показників при визначенні порівняльних розрахунків вартості ОІВ.

Пропонується декілька методик вирішення проблеми достовірної оцінки об'єктів інтелектуальної власності. Перша з них, передбачає розраховувати економічні параметри ОІВ як узгодження оцінок, отриманих різними методами з урахуванням рівня наукової оригінальності даного ОІВ, тобто його відповідності як загальним, так і специфічним особливостям.

При узгодженні результатів, найбільш точним виглядає використання «середньовагового» методу, суть якого полягає в тому, що результату розрахунку, який отримано з використанням відповідного методичного підходу, може бути надано більша або менша вага в порівнянні з іншими методичними підходами: витратним, дохідним або порівняльним (ринковим). Крім того, отриманий результат також має бути скорегований з допомогою коефіцієнту оригінальності ОІВ, що в підсумку і дозволить отримати кінцевий результат розрахунку з відповідним ступенем точності та достовірності.

Отримані в результаті застосування названих методів оцінки з боку покупця й продавця порівнюються шляхом зважування відповідних результатів, тобто, шляхом присвоєння вагових коефіцієнтів – α , β , γ з урахуванням наступних факторів:

а) надійності вихідної інформації, що використалася при проведенні розрахунків кожним підходом;

б) кількості й характеру використаних допущень (явних і неявних), які можуть не відповідати дійсному стану речей (наприклад, при прогнозуванні майбутніх доходів, при визначенні ставки дисконту, ставки роялті та т.п.).

Економічний зміст вагових коефіцієнтів α , β , γ - це відтворення рівня точності (довіри) до окремих існуючих методів вартісної оцінки ОІВ, яка в цілому ряді випадків може мати різну інформаційну базу, ступінь її точності та достовірності. Значним чином може відрізнятись і методична база кожного з підходів до визначення вартісної оцінки ОІВ, які априорі може видавати більш чи менш точний результат розрахунку.

Економіко-математична модель визначення підсумкового значення вартісної оцінки технологічної інновації C_{mi} на основі «середньовагового» методу має наступний вигляд:

$$C_{mi} = \alpha C_{mi}^s + \beta C_{mi}^d + \gamma C_{mi}^p, \quad (1)$$

Де C_{mi}^s – ціна технології, яка визначена з використання витратного методичного підходу;

C_{mi}^d - ціна технології, яка визначена з використання дохідного

методичного підходу;

C_{m^p} - ціна технології, яка визначена з використання ринкового (порівняльного) методичного підходу;

α , β , γ - вагові коефіцієнти, причому повинно виконуватися рівняння: $\alpha + \beta + \gamma = 1$.

Значення вагових коефіцієнтів α , β та γ слід визначати в кожному випадку з урахуванням певних особливостей ситуації в якій знаходиться конкретний ОІВ. Більш того, використання чисто експертної оцінки, може дати значні похибки в розрахунках, так як експерти можуть і не мати достатньої для прийняття об'єктивного рішення інформації.

Ефективність методичних підходів до вартісної оцінки нових технологій багато в чому залежить від їх місця використання. Наприклад, технологічні новації, які використовуються безпосередньо на виробництві їх розроблювача, з достатнім ступенем точності можуть бути оцінені на основі витратного методу. Технологічні новації, які їх розроблювач планує продавати на міжнародному ринку – найбільш точно можуть бути оцінені на основі ринкового підходу і т.п.

Визначення значень коефіцієнтів α , β та γ може проводитися з використанням двох можливих підходів:

а) як середньоарифметична оцінка значень відповідного коефіцієнта, взятих в окремих частинах табл. 2 (наприклад, ОІВ використовується тільки його розробником знаходиться на стадії впровадження в експлуатацію і забезпечує ефект в розмірі 55% від витрат на нього. Значення коефіцієнтів вагомості:

$$\alpha = (0,6 + 0,3 + 0,25) / 3 = 0,38;$$

$$\beta = (0,3 + 0,45 + 0,25) / 3 = 0,33$$

$$\text{та } \gamma = (0,1 + 0,25 + 0,50) / 3 = 0,29).$$

Така оцінка рекомендується в переважній більшості випадків;

б) як середньозважена оцінка значень відповідного коефіцієнта, взятих в окремих частинах, для сфери використання, для стадії життєвого циклу і для рівня ефективності.

Приведені рекомендації дають змогу успішно пройти стадії початкового визначення вартості ОІВ. Кінцеві результати рекомендується отримати з використанням загальних та специфічних факторів оригінальності об'єкта інтелектуальної власності, вартість якого оцінюється.

Порівняльний аналіз підходів до визначення вартісної оцінки ОІВ дозволив зробити висновок про те, що основними методами визначення вартості ОІВ є витратний, дохідний та ринковий (порівняльний) методи. Ці методичні підходи є базовими для визначення вартості ОІВ у різних цілях і при різних формах комерціалізації та трансферу. Однак, кожний з них самостійно не відтворює з достатнім ступенем точності та достовірності визначення вартісної оцінки ОІВ. Тому є нагальна необхідність в розробці науково обґрунтованих методів уточнення визначення оцінки ОІВ.

Суть модифікованого середньовагового методу полягає в тому, що результат розрахунку, який отримано з використанням відповідного методичного підходу (витратного, дохідного або ринкового), може бути надано

більша або менша вага у порівнянні з іншими методичними підходами. Крім того, отриманий результат також має бути скорегований з допомогою коефіцієнту оригінальності ОІВ, який визначається з використання загальних та специфічних факторів впливу на вартість ОІВ, що в підсумку і дозволяє отримати кінцевий результат розрахунку з відповідним ступенем точності та достовірності.

Список літератури: 1. *Топоркова Е. В.* Совершенствование оценки стоимости объектов интеллектуальной собственности предприятий строительной отрасли. Автореф... дис. канд.экон.наук по спец. 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством: экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами (строительство).- Екатеринбург: ГОУ ВПО «Уральский государственный технический университет – УПИ», 2006.- 22с. 2. *Шаранова Н.А.* Коммерциализация интеллектуальной собственности в современных условиях.- М.: Финансовая академия, 2000.- 189с. 3. *Козырев А.* Оценка интеллектуальной собственности. – М.: Экспертное бюро, 1997. – 289 с.